

LUTHEROVA DEKÁDA 2014

Všeobecné kňazstvo

1. Aktuálnosť témy

V Evanjelickej cirkvi a. v. na Slovensku sa všeobecnému kňazstvu začala venovať väčšia pozornosť koncom šesťdesiatych rokov minulého storočia. Svedčia o tom mnohé články, publikované v našich cirkevných časopisoch. Dnes sa situácia opakuje. Všeobecným kňazstvom sa vo veľkej miere zaoberajú mnohé evanjelické cirkvi v zahraničí a stáva sa podnetnou témou aj pre ekuménu. Nazdávame sa, že je to tak najmä preto, lebo od správneho pochopenia všeobecného kňazstva závisí správne pochopenie postavenia kresťana v cirkvi.

Sme toho názoru, že uplatňovanie reformačného chápania kňazstva všetkých veriacich sa dnes uskutočňuje vo veľmi obmedzenej miere. Už pred niekoľkými desaťročiami Ernst Sommerlath, vidiac situáciu v evanjelickej cirkvi, tvrdil, že všeobecné kňazstvo sa v žiadnej cirkvi neuplatnilo v takom malom rozsahu ako v luteránskej reformácii. Z mnohých článkov, ktoré informujú o najnovšej situácii v evanjelických cirkvách v SRN, sa dozvedáme, že nemecké cirkevné zbory sú, čo do počtu, personálne ideálne obsadené farármi a farárkami. Dokonca pred 15 rokmi viacerí mladí farári boli na tzv. čakacích listinách, resp. absolventi teologických fakúlt si museli hľadať zamestnanie aj mimo cirkvi. Donedávna sme hovorili, že naša cirkev by mohla Nemecku túto skutočnosť len závidieť. Aj u nás však už v blízkej budúcnosti nastane situácia, že v súčasnosti neobsadené miesta sa zaplnia mladými farármi. Tento „ideálny stav je však ideálnym len na prvý pohľad. Keď si pozornejšie všimneme cirkevnozborový život v spomínaných nemeckých oblastiach, zistíme, že návštevnosť nedeľných služieb Božích klesá a zvyšuje sa počet tých, ktorí z cirkvi vystupujú. Naproti tomu rímskokatolícka cirkev tam má najväčší nedostatok kňazov za posledné desaťročia, nezaznamenáva však až taký úbytok veriacich. Je to aj preto, lebo vyvíja maximálne úsilie na to, aby nedostatok svojich kňazov vyvážila zapájaním laikov do života cirkevného zboru. Natíska sa teda otázka: Ako sa vlastne prejavuje evanjelické učenie o všeobecnom kňazstve v teórii a praxi? Skutočný stav vidí každý a cirkevníci, ktorí neovládajú teologický slovník, sa pýtajú, čo je jeho príčinou. Mnohí z nich majú úprimnú snahu pomôcť pri riešení problému. Ide zvyčajne o veľmi aktívnych ľudí, ktorých ženie záujem oživiť činnosť zboru. Pri tomto ich snažení sa však niekedy stáva aj to, že nedomyslia praktické dôsledky krokov, ktoré navrhujú, keď sa spoliehajú len na svoju aktivitu a schopnosti. Teologickým slovníkom povedané, nedoceňujú Božie konanie v dejinách cirkvi a ľudstva, keď si Boh môže z kameňov vzbudiť svojich svedkov, a nakoniec zistia, že sa darmo namáha staviteľ, keď Boh nestavia dom.

Skutočnosť, že sa našej cirkvi nedarí v praxi uplatňovať a presadzovať zásady všeobecného kňazstva a že tieto zásady ani nie sú presne stanovené, vyvoláva podozrenie, že neexistuje jasná predstava o správnom pochopení Lutherovho učenia o všeobecnom kňazstve.

Dochádza k paradoxnému efektu: cirkev, ktorej hlava Ježiš Kristus presadzoval ako zásadnú myšlienku všeobecné kňazstvo veriacich, ju dnes v praxi neuplatňuje alebo ju uplatňuje zle. Dnešná doba nás vyzýva, aby sme si položili otázky: Aké sú dôvody tohto stavu? Ako by sa to malo zmeniť a čo sa tým dosiahne?

Otázka všeobecného kňazstva, cirkvi a úradu vychádza prirodzeným spôsobom na povrch a oživuje sa. Zároveň sa objavujú pochybnosti o politickom alebo cirkevnom poriadku. Stačí sa pozrieť na rok 1848. Aj keď v minulosti dochádzalo k niektorým kozmetickým úpravám v tomto smere, boli to riešenia s krátkodobým trvaním, ktoré diskusiu na tému všeobecného kňazstva len oddialili, aby v určitom časovom období nanovo prepukla.

Na základe historických skutočností badáme určitú súvislosť medzi všeobecným kňazstvom a demokraciou. Demokraciu chápe dnešný človek rôzne, pretože sa uplatňuje v rôznych spoločenských zriadeniach. Možno by stálo za úvahu prebádať, prečo sa pojem demokracia nepoužíva aj pri monarchii, kde ľud stojí za svojím panovníkom. Každé, aj demokratické spoločenské zriadenie vedú osobnosti. V skutočnosti je to akýsi kompromis demokratického

zriadenia so silnými monarchistickými prvkami. Nie je možné tento vzťah vyriešiť na úkor jedného alebo druhého zriadenia. Predstavme si absolútnu demokraciu, kde moc nie je delegovaná na žiadneho úradníka. V takomto prípade ide o moc, ktorá patrí všetkým, ide teda o panovanie všetkých jednotlivcov. Odvolávajú sa na právo moci každého, pôsobilo napríklad hnutie hippies a v náboženskej oblasti kvakeri. Ale práve v takýchto extrémnych skupinách sa absolútny individualizmus v praxi nedodržiava, hoci vždy ako dogma v týchto spoločenstvách zostáva. A tiež sa dokazuje, že hnutie sa nerozpadá vtedy, keď má medzi sebou silné osobnosti, ktoré ho vedú. Týmto osobnostiam sa ostatní prispôsobujú. Obyčajne je to obdiv, ktorý vyústi do napodobňovania a prispôsobenia sa. Na týchto príkladoch vidíme, že aj v extrémnych náboženských skupinách sa síce teoreticky udržiava učenie o Božej bezprostrednosti, ale v praxi to vyzerá ináč. Aj tieto skupiny sú organizované v štruktúrach, kde má miesto vedúca osobnosť. Ak by cirkev mala byť formovaná len na demokratických princípoch, kde by nikto nemal zvláštne postavenie, protirečilo by to spôsobu ľudských spoločenstiev vo všeobecnosti, a teda aj spoločenstvu, ktoré mal Kristus so svojimi učeníkmi.

Aj po spoločenských zmenách a demokratizačných snahách na Slovensku v uplynulých rokoch sa viedli časté diskusie o úlohe cirkvi a o všeobecnom kňazstve. Otvorili sa pred nami široké možnosti, ktoré nám predtým chýbali z politických dôvodov (nebolo možné naplno pracovať s deťmi, mládežou, nefungovala diakonia, stagnovali stavby sakrálnych budov a budov na sociálnu činnosť). Od cirkvi sa očakávajú nové aktivity a, naopak, mnohé sa skončili. Sú to prirodzené zmeny. Uprostred nich sa osobitne prejavuje kríza identity cirkvi, identity tých, ktorí v cirkvi slúžia. Nesmieme však zabúdať na dôsledky desiatok rokov nútenej ateizácie. V súčasných spoločenských podmienkach zasa rýchlo pokračuje sekularizácia spoločnosti, čoraz markantnejšie sa u ľudí prejavuje túžba po mamone a nezaujímajú sa o veci verejné aj cirkevné.

V tejto situácii sa mnoho farárov pýta, či sa vôbec majú zaoberať uvedenými zmenami a z nich vyplývajúcimi novými úlohami, keď nie sú na ne dostatočne teoreticky pripravení (napr. na úlohu farára ako katechéty, staviteľa budov, dušpastiera v nemocniciach). A na druhej strane mnoho laikov si kladie otázku, či sa majú miešať do vecí v cirkvi, keď nemajú teologické vzdelanie. Základným problémom je kríza identity. Slabý pocit identity má veľa negatívnych dôsledkov. Mnohých ľudí (farárov nevynímajúc) však práve táto kríza doviedla ku kladnému postojú v otázke viery, k spolupráci s cirkvou. V súvislosti so spoločenskými zmenami vystupuje do popredia otázka, či sa sociologickým zmenám má prispôbovať aj cirkev. Ak áno, v ktorých oblastiach a do akej miery? Do akej miery sa v závislosti od zmien v spoločnosti má meniť postavenie a úloha „nositeľov úradu“? Má sa v závislosti od toho zmeniť aj štruktúra „úradov“ v cirkvi?

Otázka všeobecného kňazstva sa v súčasnosti dostáva do popredia aj preto, lebo si to vyžaduje rozširujúca sa spolupráca medzi jednotlivými cirkvami. Potvrdzujú to mnohé bilaterálne rozhovory ich predstaviteľov. Na základe štúdia kníh o všeobecnom kňazstve môžeme potvrdiť výrok, ktorý zaznel už pred niekoľkými rokmi. Totiž, že táto otázka zostáva „svetovou témou, ktorou sa zaoberá kresťanstvo celého sveta, a teda aj luteránske cirkvi na celom svete“.

Uvedená otázka sa znovu objavuje v programe rokovaní Svetového luteránskeho zväzu a k jej riešeniu majú prispieť jednotlivé členské cirkvi SLZ, teda aj naša cirkev. Aby sme z našej strany zodpovedne pristúpili k jej riešeniu, musíme vychádzať z prameňov Lutherovej reformácie. V prvom rade je potrebné, aby sa luteránske cirkvi zjednotili predovšetkým v svojich názoroch na všeobecné kňazstvo.

doc. PhDr. Miloš Klátik, PhD.
Všeobecné kňazstvo pokrstených veriacich